

Bittori Goenaga Uria

*Alkiza,
Gipuzkoa
(1923-2018)*

Aurkibidea

Biografia

Alkizan jaio zen, Errotazar baserrian. Lau senide ziren, bi mutil eta bi neska. [Maria Teresa Ugartemendia](#)rekin batera egin zitzaion elkarrizketa "Adineko anoetarren testigantzak" proiekturako. Maria Teresaren senarrak ere parte hartu zuen tarte batzuetan.

Zintak

ALK-009

- **Proiektua:** Adineko anoetarren testigantzak

- **Elkarrizketatzailea(k):** Peñagarikano, Nekane
- **Data:** 2015-01-01
- **Iraupena:** 86 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Euren Alkizako baserriak nolakoak ziren

- **Erref:** ALK-009/003
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:01:20. **Bukatu:** 00:03:04

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Victoriaren jaiotetxea, Alkizako Errotazarra, baserri zaharra omen zen. Maria Teresaren baserria nolakoa zen. Ze abere zituzten. Hamalau lagun bizi ziren: 11 anai-arreba, gurasoak eta amona. Binaka lo egiten zuten.

2. Kapoiak eta arrautzak errenta ordaintzeko

- **Erref:** ALK-009/006
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:04:47. **Bukatu:** 00:05:26

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Victoriaren etxean errenteroak ziren eta kapoiekin eta arrautzekin ordaintzen zuten etxearen errenta.

3. Eskolan hasterako etxean amarekin ikasita

- **Erref:** ALK-009/007
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:05:26. **Bukatu:** 00:06:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Bazkaria hartuta joaten zen Victoria eskolara, eta gero izebarenean jaten zuten. Zazpi urterekin hasi zen eskolara, baina ordurako amak etxean erakutsi zien zerbait.

4. Argizaria, zoruari distira ateratzeko, eta menda-erratzak

- **Erref:** ALK-009/010
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:08:41. **Bukatu:** 00:09:30

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Logeletan egur ilun dotorea izaten zen. Festetarako, altzariak eta lurra argizariarekin pasatzen zituzten, distira ateratzeko. Udaran "mentak" bildu, erratza egin eta logeletan jartzen zen, usain ona zabaltzeko.

5. Zaldian jeneroa hartuta Irurara; handik trenez Donostiara

- **Erref:** ALK-009/013
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:11:23. **Bukatu:** 00:13:53

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

<p>Merkatu hobia zegoelako joaten ziren inguruetako emakumeak Donostiara (San Martinera edo Bretxara), elikagaiak saltzera. Perretxikoak ere eramaten zituzten, garaia zenean. Maria Teresaren ama goizeko sei eta erdietarako joaten zen zaldiarekin Irurara, trenera, ume txikiak etxean utzita. Victoria euren etxean egon zen bolada batez, laguntzen. Zaldi bat ba omen zuten erraz beldurtzen zena. Zaldiarekin bidean pasatako komeriak. Zaldia non uzten zuten.</p>

6. Burukominez, saltzeko jenero guztia galdu zelako

- **Erref:** ALK-009/016
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:17:47. **Bukatu:** 00:19:04

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

<p>Victoria Maria Teresaren amari laguntzen ibili zen garai batean. Behin, tratuarekin zihoazela, zaldia beldurtu eta jenero guztia hondatu zitzaien. Buruko minez egon omen zen, nahigabetuta. Orduko bideak, lokatzaz beteak.</p>

7. Alkizan igandero erromeria

- **Erref:** ALK-009/018
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:20:11. **Bukatu:** 00:23:00

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:

Festan sortzen ziren bikoteak. Asteasura, Larraulera, Hernialdera... joaten ziren. Alkizan igandero erromeria izaten zen. Inguruetatik jende asko etortzen zen. Castoren anaiak jotzen zuen soinua, eta baita berak ere. Dantza soltea bakarrik. "Aimaritarako" (abe mariatarako) etxera joan behar. Bezperak entzun eta gero hasten zen festa. Erromeria plazan izaten zen. Krispin soinu-jolea; iluntzean txapela pasa eta bildutako dirua ematen zioten.

8. Dantza lotua eginez gero, kongregaziotik kanpora

- **Erref:** ALK-009/020
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:23:27. **Bukatu:** 00:25:47

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Luistarrak eta "Mariaren alabak", kongregazioak. Dantza lotua eginez gero, kongregaziotik bota egiten zituzten. Jaunartze handia egin eta gero sartzen ziren kongregazioan. Hilean behin konfesatzera eta jauna hartzera joan behar. Bi apaiz egoten ziren Alkizan eta bi meza izaten ziren. Askotan ilunetan ibiltzen ziren bideetan.

9. Garizuman festa egiteko apaizari baimena eskatu behar

- **Erref:** ALK-009/021
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:25:47. **Bukatu:** 00:27:30

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Garizuma eta Errauts Eguna
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

San Jose eguna batzuetan Garizuma barruan tokatzen zen. Gazteek festa nahi, baina elizak debekatu egiten zuenez, apaizari baimena eskatu behar izaten zioten. Alkizako apaiza: don Ramon Lizarralde. Sermolari ona omen zen, baina zorrotza, agintzailea.

10. Inguruko herrietara festara

- **Erref:** ALK-009/023
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:28:24. **Bukatu:** 00:29:38

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:

Asteasura, Larraulera, Villabonara... joaten ziren festara. Iluntzerako etxera. Asteasuko festak nolakoak izaten ziren.

11. Alkizako festak

- **Erref:** ALK-009/024
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:29:38. **Bukatu:** 00:30:55

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Alkizako festetan txistua eta "ttunttuna" egoten ziren. Bestela, ez zen gauza handirik egoten. Elizkizuna. Gozo saltzailea joaten zen Iruratik. Zozketa ere egiten zen.

12. Elizara joateko oinetakoak aldatu

- **Erref:** ALK-009/025
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:30:55. **Bukatu:** 00:31:38

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Neguan askotan hankak bustita eskolara. Abarkak erabiltzen zituzten normalean. Elizara joaten zirenean bidean oinetakoak aldatzen zituzten. Ez zuten besterik ezagutzen eta zoriontsu bizi ziren.

13. Maria Teresak ikterizia pasa zuen umetan

- **Erref:** ALK-009/026
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:31:38. **Bukatu:** 00:33:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Umetan pasa izan zituzten gaixotasunak; anginak, paperak, "gorriya"... Maria Teresak ikterizia izan omen zuen umetan. Amonak arrautza eman omen zion indartzeko eta justu medikuak hura jaten harrapatu. Kalparsoro zen medikua.

14. 1953ko uholdeen eragina Alkizan eta Tolosan

- **Erref:** ALK-009/028
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:35:25. **Bukatu:** 00:37:20

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

1953ko uholdeek luiziak eragin zituzten Alkizan. Urriaren 15a zen, Maria Teresaren eguna. Gau txarra pasa omen zuten, etxera ura sartzen hasi zelako. Hurrengo egunean lagun batekin Tolosara joan zen Maria Teresa eta izututa geratu ziren han eragindako kalteekin. Guadalupeko zubia ere eraman egin zuen urak eta denbora dezente behar izan zuten berriz eraikitzeko.

15. Victoria eta senarra Alkizatik Anoetara

- **Erref:** ALK-009/031
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:39:53. **Bukatu:** 00:41:30

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Victoriak Alkizan ezagutu zuen senarra. Hasieran ezkondu eta bertan jarri ziren bizitzen. Gerora Anoetara jaitsi ziren bizitzera, Buztinako jauregira. Han izan zituen lehenengo bi umeak. Alaba zaharrena erditzerakoan oso gaizki pasatu omen zuen. Gero etxetz aldatu ziren.

16. Amak hasitako lixiba bukatu behar

- **Erref:** ALK-009/033
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:44:08. **Bukatu:** 00:47:05

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Lixiba nola egiten zen: lehenengo arropak xaboitu, ontzi handi batean jarri eta sutako hautsa bota gainera. Xaboi-ura berotu eta ur bero hura gainetik bota. Gero hurrengo egunera arte uzten ziren arropak, astintzeko. 12 urte zituela, amak hasitako lixiba bukatu behar izan zuen Mari Terek, ama erditzen hasi zelako. Beheko baserrikoek zerbait gertatu zela jakin zuten, maizak nola zabaldu zituen ikusita.

17. Sardina zaharra erdibana; aitarekin ikazkintzan

- **Erref:** ALK-009/036
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:49:20. **Bukatu:** 00:50:50

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Sardina zaharra jaten zuten eta hura erdibana. Gainera eztabaidan ibiltzen

omen ziren, denek isats aldea nahi zutelako. Victoriaren ama Tolosara joaten zen plazara eta baita Villabonara ere, ikatza saltzera. Victoria aitari ikazkintzan laguntzen ibilita dago Hernio azpian. Gaua mendian pasa zuten txondorra zaintzen, suari betegarria sartzen.

18. Bakailaoa tomatearekin eta erreko amuarrainak

- **Erref:** ALK-009/038
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:52:00. **Bukatu:** 00:52:52

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Etxean ze arrain jaten zuten. Bakailaoa Donostiatik ekartzen zuten eta tomatearekin jartzen omen zuen Mari Tereren amak. Victoriak etxe ondoan erreka zuen Alkizan eta amuarrainak jaten zituzten.

19. Erregenetan laranajak opari berezi gisa

- **Erref:** ALK-009/046
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 01:00:22. **Bukatu:** 01:01:02

Gaia(k):

- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Erregenetan, opari berezi moduan, laranja handi bana ekartzen ziela amak Donostiatik dio Mari Terek. Bestela, pikuak edo. Ilusioa egiten zien.

20. Garai batean neskak jostun edo neskame

- **Erref:** ALK-009/049
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 01:03:52. **Bukatu:** 01:05:45

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Garai bateko emakumeek ze lanbide izaten zuten. Gehienak, batez ere baserrikoak, jostun edo neskame joaten ziren. Mari Tereren ahizpak ere halaxe joan ziren. Victoriak bera non ibili izan zen neskame lanetan azaltzen du. 12 urterekin

21. Izebarekin Donostian neskame

- **Erref:** ALK-009/050
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 01:05:45. **Bukatu:** 01:07:30

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Victoria 12 urterekin Donostiara joan zen neskame, izeba batengana. Izebak janari-denda zuen eta asteartetan Villabonara joaten zen trenez Victoria, azokan elikagaiak erostera. Behin arrautza mordoa apurtu zitzaion eta izebak apurtutako arrautzak saltzera bidali nahi izan zuen. Izeba berezi samarra zen eta ez zen gustura egon harekin.

22. Gerra garaian Donostian neskame

- **Erref:** ALK-009/051
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 01:07:30. **Bukatu:** 01:09:20

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Victoria 1936an egon zen Donostian neskame, izebarenean. Orduko bizipenak. Gogoan du gau batean mahai azpian nola egon ziren ezkutatuta, bonbak botatzen zituztela-eta. Donostian ateratzen zen kalera osaba-izebekin. Itsasoa ederra iruditu zitzaion ikusi zuenean.

23. Garbigailua, asmakizun onenetakoa

- **Erref:** ALK-009/053
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:09:46. **Bukatu:** 01:10:49

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Garbigailua asmakizun handienetakoa izan zela diote. Mari Tereren etxean zortzi urte eta erdian bost ume jaio ziren eta laguntza handia zen haien arropak (eta bestelakok) garbitzeko.

24. Lehenengo hozkailu eta garbigailuak

- **Erref:** ALK-009/055
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 01:11:07. **Bukatu:** 01:12:16

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

Laburpena:

Mari Terek dio udara baten untxia jarri zuela saltsan eta mindu egin zela gauerako. Orduantxe erabaki zuten hozkailua jartzea. Hasierako garbigailuek ez zuten lan guztia egiten, baina hala ere aurrerapen handia ziren.

25. Inguruko baserritarrak Alkizako Errotazarrera; sukalde zaharra

- **Erref:** ALK-009/056
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 01:12:16. **Bukatu:** 01:14:12

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Errota
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Victoriak gogoan du inguruetako jendea Errotazarrera joaten zela artoa ehotzera. Mari Terek dio eurak etxean egiten zutela ogia, garia errotan ehotzera. Errotak bi harri edukitzen zituen, bata gariarentzat eta bestea artoarentzat. Errotazarren antzinako sukaldea zuten: talo-burdina, laratza, eta krispia (eltzea jartzeko).

26. Anoeta nolakoa zen garai batean

- **Erref:** ALK-009/058
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 01:14:37. **Bukatu:** 01:17:30

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Anoeta nolakoa zen garai batean. Ze etxe zeuden. Estankotik plazara bitartean soroak zeuden. Plaza ingurua nolakoa zen. `Etxekalte` taberna zegoen plazan.

27. Tolosaldeko lantegiak

- **Erref:** ALK-009/061
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 01:19:54. **Bukatu:** 01:22:16

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:

Anoetan, lehen baserritik bizi zen jendea Guadalupen eta paper-lantegian hasi zen lanean. Tolosaldean torloju-lantegi dezente zeuden. Inguruko beste lantegi batzuk. Inguruetako soroak eraikinez betetzen ikusi zituzten. Castok ferratokian lan egiten zuen. Traktoreak hasi zirenean lana gutxitu zitzaien eta utzi egin behar.

28. Castoren iritzia baserriko bizimoduaz

- **Erref:** ALK-009/065
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 01:24:16. **Bukatu:** 01:25:20

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Castoren iritzia. Garai batean maiorazkoa, gizonezkoa, geratzen zen baserrian eta erraina kanpotik etortzen zen. Orduan, eurak egiten ziren jabe eta feriara

joateko ere haiei eskatu behar dirua. Euskal Herriko baserri asko pobre bizi zirela dio. Bera ferratzaile lanetan ibiltzen zen eta baserritar asko ordaintzeko arazoekin ikusi izan ditu.

Goenaga Uria, Bittori | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-05

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com